

DE RIVIERPARELMOSSEL, *PSEUDUNIO AURICULARIA* (SPENGLER, 1793),
LEVEND IN HET CENTRALE LOIREGEBIED IN FRANKRIJK

C. Szerkowski

Pseudunio auricularia living in the Central Loire-area, France

In september 2001, the presence of living specimens of *Pseudunio auricularia* in the river Vienne (Loire riversystem) in France, as already indicated before by J.A.J.H. Nienhuis, has been confirmed by the author. This species is a hard water relative of *Margaritifera margaritifera*, the freshwater pearl mussel, which occurs mainly in soft water. To his surprise, in an empty collected complete specimen that still contained some remains of the animal, he discovered a pearl. During several visits in a period of three years, several empty complete specimens and single valves were collected not far from the location where the living mussels were detected.

Pseudunio auricularia vivantes dans le centre de Loire-area, France

Au mois de septembre 2001, l'auteur a pu confirmer la présence de *Pseudunio auricularia* vivantes dans la Vienne (affluent de la Loire) en France, comme J.A.J.H. Nienhuis a déjà indiqué auparavant. Contrairement à l'espèce *Margaritifera margaritifera*, la moule perlière d'eau douce non-calcaire ou 'mulette', *Pseudunio auricularia* ('grande mulette') vit dans l'eau calcaire. L'auteur fut stupéfait par la trouvaille d'une perle dans un exemplaire mort, dans lequel quelques restes de l'animal étaient encore présents. Dans le cours de trois années, l'auteur a trouvé plusieurs valves et quelques exemplaires complets à cet endroit.

Pseudunio auricularia (vaak ook *Margaritifera auricularia* genoemd), de rivierparelmossel, staat momenteel volop in de belangstelling. De soort was jaren geleden alleen nog bekend uit Marokko. De herontdekking van deze zoetwatermossel in het stroomgebied van de Ebro in Spanje, heeft ervoor gezorgd dat op Europees niveau de belangstelling voor deze soort enorm is toegenomen. Zo wordt momenteel ook nagedacht over de vraag hoe de soort moet worden beschermd. Recentelijk komen er ook meldingen binnen over het voorkomen van één of meerdere (rest-)bestanden in het centrale gedeelte van het Loiregebied in Midden-Frankrijk. Hierover was ik voor mijn eerste bezoek aan het Franse Loiregebied reeds 'getipt' door 'mosselkenner' J.A.J.H. Nienhuis. De lokatie van één restbestand was mij tamelijk nauwkeurig bekend.

Een interessante, Franstalige website in dit verband is: www.mnhn.fr/mnhn/bimm/protection/fr/Especies/Fiches/Margaritiferaauricularia.html

Er wordt nogal geheimzinnig gedaan over de exacte vindplaatsen van deze soort. Gezien het relictair voorkomen en de althans in Europa sterk bedreigde status van de rivierparelmossel is dit begrijpelijk. In de jaren 1999, 2000 en 2001 heb ik in de nazomer enkele weken in het Loiregebied doorgebracht en vond ik op drie lokaties langs de oevers van de Vienne, één van de grote zijrivieren van de Loire, een aantal losse kleppen en lege doubletten van deze soort. Het betrof telkens min of meer recent materiaal. In 1999 en 2000 kon ik de levende dieren niet vinden. In september 2001 was de waterstand extreem laag. Op een mij reeds bekende verzamellokatie stuitte ik op een stuk drooggevalven rivieroever. Ik trof hier tussen honderden leeg aangespoelde, verse doubletten van *Potomida littoralis* een aantal verse lege doubletten van *Pseudunio auricularia* aan. Eén exemplaar bevatte zelfs nog vleesresten. Toen ik dit doublet op de camping aan het schoonmaken was hoorde ik opeens een zacht getinkel en viel er opeens een parel (!!!) in het pannetje met water waarin ik de schelpen aan het reinigen was. Als ik niet had gezeten tijdens het schoonmaken van de mossels was ik ongetwijfeld omgevallen... De parel zat half in de lichte parelmoeren binnenzijde van één van de kleppen in een gat met dezelfde vorm als de parel en half tussen de nog aanwezige vleesresten vast. Hierdoor waren schelp en parel

nog niet van elkaar gescheiden. De parel heeft de karakteristieke parelmoerkleur, is enigszins rond en afgeplat en ongeveer 7 millimeter lang. De parel is iets geliger dan het witte parelmoer aan de binnenzijde van de beide mosselkleppen. Na deze memorabele vondst van 12 september 2001 is voor mij de naam 'rivierparelmossel' dan ook volledig gerechtvaardigd.

Aangezien het gevonden materiaal op deze lokatie verser oogde dan elders, ben ik hier te water gegaan om een tijdje door knie- tot heupdiep water te gaan waden. Na enig afzien ontwaarde ik op een gegeven moment een aantal levende rivierparelmossels. Ook al was het aantrekkelijk levend materiaal te gaan verzamelen, ik heb de dieren laten zitten waar ze thuishoren, namelijk in de rivierbodem. Losse kleppen en lege doubletten heb ik genoeg kunnen verzamelen en de soort is op Europees niveau nagenoeg uitgestorven, hoewel het vermoeden bestaat dat er in de nabije toekomst nog wel een aantal andere populaties zal worden herontdekt, met name in Frankrijk. Het door mij gevonden verse materiaal is bijna zonder uitzondering 12-17 centimeter lang en dus volwassen, hetgeen eveneens geldt voor de waargenomen levende mossels. Ik heb echter in 1999 en 2000 ook kleinere exemplaren leeg aangetroffen, zoals een leeg doubletje van nog geen 7 centimeter en een losse klep van een centimeter of 10.

De omvang van de populatie is mij echter niet geheel duidelijk geworden. Al wadend heb ik enkele levende volwassen dieren in de rivierbodem zien zitten, op een diepte van ongeveer een meter. Dieper heb ik ook niet gezocht, hoewel het natuurlijk niet is uitgesloten dat de mossels in dieper water algemener voorkomen. We moeten hierbij niet uit het oog verliezen dat de waterstand extreem laag was. Het is natuurlijk ook mogelijk dat het hier om een zeer kleine restpopulatie gaat. Algemeen bestaat echter de opvatting dat de soort tamelijk diep leeft en wellicht is dat ook hier het geval. In het Canal Imperial de Aragon, een kanaal in het Ebrogebied in Spanje, leven de mossels op dieptes van ruim 8 meter.

De biotoop op de door mij aangetroffen lokatie ter plaatse bestaat uit fijn, zanderig grind met stenen dat her en der met een laag klei-achtig, vettig bezinksel is bedekt. Sommige stenen zijn bedekt met roodachtige algen/wieren. De uiteinden van de levende mossels die

uit de rivierbodem omhoog steken zijn, evenals de genoemde stenen, bedekt met groenige algen/wieren en het reeds genoemde bezinksel. Hierdoor vallen de dieren in de rivierbodem nauwelijks op.

Aangezien deze verzamellokatie tamelijk eenvoudig toegankelijk is en niet in een afgelegen gebied ligt, zou hier eigenlijk door specialisten wat gericht aan veldwerk moeten worden gedaan om de populatie in kaart te brengen. Ik wil de lokatie echter vooralsnog niet 'in de groep gooien', om mogelijke 'roofbouw' te voorkomen.

Ik heb in 1999 en 2000 vele kilometers stroomopwaarts van deze lokatie ook op nog twee andere drooggevallen zandbanken losse kleppen en lege doubletten van de rivierparelmossel aangetroffen. Dit materiaal zag er beduidend minder vers uit. De conclusie dat er wellicht meerdere populaties van de rivierparelmossel in deze regio zullen worden ontdekt lijkt me echter niet volledig uit de lucht gegrepen.

Wellicht interessant om hier ook te vermelden is het feit dat het niet uit te sluiten valt dat in het stroomgebied van de Vienne in totaal twee soorten zoetwaterparelmossels levend voorkomen, *Pseudunio auricularia* en

Margaritifera margaritifera, de 'gewone' beekparelmossel. Deze laatste soort heb ik in 1997 op het Franse Centraal Massief levend aangetroffen in een beekje. In deze regio ontspringen tevens meerdere zijrivieren van de Loire, waaronder de Vienne.

Literatuur

- Fechter, R. & G. Falkner, 1993. Moluscos. Moluscos europeos marinos y de interior. Guías de Naturaleza Blume. Naturart S.A., Barcelona.
- Gittenberger, E. & A.W. Janssen (red.), 1998. De Nederlandse zoetwatermollusken. Recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water. – Nederlandse Fauna 2. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden. 288 pp., 12 platen.
- Nesemann, H. & K.-O. Nagel, 1989. Die Flussmuscheln (Bivalvia: Unionacea) im Einzugsgebiet der Loire (Zentralfrankreich) – eine erste Bestandserfassung. Mitt.dtsch.malakozool.Ges., 44/45: 1-15.

Adres van de auteur:
Hiddemaheerd 146
9737 JJ Groningen
E-mail: heinski@worldonline.nl